

Tomasz Chrzanowski

Polskie Towarzystwo Historyczne w Toruniu (1946-2011). Redakcja naukowa Radosław Kłaczek, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011, ss. 202

Rocznik Toruński 39, 295-297

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wym Toruniu, musiała zadowolić się budynkami wybudowanymi w okresie pruskiego zaboru” (s. 459). Można się jedynie zastanawiać, dlaczego autor skończył swoje wywody już na 1975 r.? I choć tłumaczy, odnosząc się do wydarzeń po 1989 r., że są one związane ze współczesnością i wymagają pewnego dystansu, nie jest to do końca przekonujące. Prawdopodobnie nikt szybko nie podejmie się napisania dalszego ciągu historii parafii, stąd brak pewnego zamknięcia w postaci opisu współczesnej sytuacji ewangelików w Toruniu. A może wystarczyłoby kalendarium?

Całość zamyka aneks z ilustracjami przedstawiającymi świątynie protestanckie w mieście i jego okolicach, zarówno unijne, ewangelicko-reformowane, jak i staroluterańskie (także te już nieistniejące) oraz duchownych Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego.

W omawianej pracy brakuje mi, choćby skrótownego, zamieszczonego nawet we wstępie redaktora tomu, przedstawienia dotychczasowej historiografii toruńskiego protestantyzmu. Może warto byłoby także dołączyć, również w formie skrótownej, z odesłaniem do literatury, zarysy biograficzne postaci najważniejszych dla kultury protestanckiej w Toruniu?

W sumie otrzymaliśmy publikację stojącą na dobrym, miejscami wręcz wysokim poziomie. Obok tekstów całościowych, podsumowujących, mamy również prace analityczne wyznaczające dalsze kierunki badawcze. Omawiany tom można potraktować jako szerokie wprowadzenie do dziejów ewangelicyzmu w Toruniu i oczekiwać, że stanie się punktem wyjścia do opracowania monografii przynoszącej pełny obraz protestantyzmu w mieście i jego okolicach.

Grzegorz Jasiński (Olsztyn)

Polskie Towarzystwo Historyczne w Toruniu (1946–2011). Redakcja naukowa Jarosław Kłaczek, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011, ss. 202.

W roku 2011 minęło 65 lat od powstania toruńskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego. Historycy skupieni w tej organizacji postanowili upamiętnić rocznicę wydaniem omawianej tu publikacji, na którą składa się kilka artykułów poświęconych dziejom instytucji. Jak zaznaczył we wstępie redaktor naukowy Jarosław Kłaczek, tom ma na celu przybliżenie działalności tej organizacji.

Zbiór studiów składa się z pięciu artykułów. Otwiera go tekst Marka Wasielewskiego z Włocławka, zatytułowany *Toruński oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego w latach 1946–1979*. Dowiadujemy się z niego między innymi, że inicjatorem powstania toruńskiego oddziału PTH był pierwszy rektor toruńskiej uczelni prof. Ludwik Kolankowski, poznajemy również kierunki działalności oddziału w pierwszych latach jego funkcjonowania. W tym okresie szczególnie wyraźnie zaznaczyła się aktywność instytucji w propagowaniu historii regionalnej, historii Pomorza. Ponadto oddział utrzymywał kontakty z zagranicznymi towarzystwami historycznymi, organizował sesje naukowe, nie ograniczając ich tematyki jedynie do spraw pomorskich. Szczególnym wyróżnieniem dla oddziału było wybranie Torunia na miejsce obrad XI Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w 1974 r. W artykule, obok funkcjonowania zarządu, omówiona została praca kilkunastu poszczególnych sekcji toruńskiej filii. Utrzymywały one kontakty z innymi organizacjami historyków i upowszechniały wiedzę historyczną.

Autorem drugiego artykułu, zatytułowanego *Polskie Towarzystwo Historyczne w Toruniu w latach 1980–2011*, jest redaktor tomu Jarosław Kłaczek. W tekście tym, stanowiącym kontynuację opisu dziejów toruńskiego oddziału PTH, została naświetlona między innymi działalność w trudnych latach osiemdziesiątych i walka z takimi wyzwaniem tych czasów, jak nowa ustawa o cenzurze i wprowadzenie stanu wojennego, które miało istotny wpływ na losy instytucji. Do grudnia 1981 r. organizacja bowiem w normalnym trybie kontynuowała swoją działalność, a po wprowadzeniu stanu wojennego zawieszono funkcjonowanie całego PTH, w tym toruńskiego oddziału. Taki stan utrzymał się do sierpnia 1982 r. W kolejnych latach problemem pozostawała wciąż kwestia aktywizacji środowisk nauczycielskich w pracach instytucji. Innym charakterystycznym elementem w ówczesnej działalności była dobra współpraca z Towarzystwem Naukowym w Toruniu. Oddział wykonywał również zadanie popularyzacji historii. Po 1989 r. doczekał się powstania kół terenowych w Golubiu-Dobrzyniu i Wąbrzeźnie.

Artykuły Wasielewskiego i Kłaczka tworzą swoistą całość i mają charakter chronologicznego opisu działalności toruńskiego oddziału. Zostały w nich naświetlone główne kierunki rozwoju organizacji oraz problemy, które ją dotyczyły. Należy nadmienić, że wartość tych artykułów podnosi fakt, iż w znacznej mierze oparte zostały na materiałach archiwalnych.

Kolejny artykuł nosi tytuł *Z perspektywy sześciu lat – dzieje wąbrzeskiego koła toruńskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego*. Jego autorem jest Aleksander Czarnecki, który napisał tekst wspólnie z Sarą Bollą i Bożeną Łamek. Główny autor artykułu jest zarazem jednym z inicjatorów po-

wstania tego koła o szkolnym profilu. W tekście zostały przedstawione podstawowe zadania, jakie koło stawiało przed sobą w ciągu dotychczasowej, kilkuletniej, ale bardzo intensywnej, zwłaszcza na polu wydawniczym, działalności (wydano publikacje poświęcone m.in. wąbrzeskiemu liceum i dziejom samego miasta, jak i miejscowości położonych w granicach powiatu wąbrzeskiego w postaci *Alfabetu miejscowości powiatu wąbrzeskiego*).

Autorką ostatniego zamieszczonego w tomie artykułu, *Toruński oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego w liczbach*, jest Agnieszka Zielińska. Zgodnie z tytułem, mnóstwo tu danych statystycznych, tabelaryczne zestawienie prezesów toruńskiego oddziału (co ciekawe, prezesowanie toruńskiemu oddziałowi PTH zawsze było i jest domeną mężczyzn), dane o liczbie członków w poszczególnych latach, liczbach posiedzeń i odczytów. Agnieszka Zielińska jest również autorką ostatniej zasadniczej części publikacji – *Biogramy prezesów toruńskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego*. W bardzo interesujący sposób naszkicowano tu zestawione chronologicznie życiorysy szesnastu historyków, od Kazimierza Hartleba po Jarosława Kłaczekowa, podając między innymi informacje odnoszące się do ich kariery naukowej, głównych publikacji oraz związków z toruńskim oddziałem PTH.

W podsumowaniu należy stwierdzić, że omawianym wydawnictwem w sposób godny uczczono rocznicę funkcjonowania toruńskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego. W moim przekonaniu, zawarte w nim artykuły w istotny sposób uzupełniają dotychczasową wiedzę na temat działalności tej instytucji. Na kartach książki opisano zarówno chwile jej pomyślności, jak i czasy problemów i bolączek. Teksty składające się na tom dokumentują, jak wiele znaczących dla polskiej nauki historycznej postaci było i jest związanych z toruńską organizacją.

Tomasz Chrzanowski (Olsztyn)